

Kinderkennisbank

Handleiding — Algemeen

Leerlijn filosofie

Inhoud

1. Leerlijn in het kort
2. Doelen
3. Inhoud en opbouw van de leerlijn
4. Lesprogramma

1. Leerlijn in het kort

De leerlijn filosofie is onderdeel van de Kinderkennisbank, een interactieve leeromgeving voor docenten en leerlingen. De leerlijn bestaat uit een online kennisbank en een lesprogramma. De kennisbank bestaat uit een verzameling "online kenniskaarten" (webpagina's over een bepaald onderwerp). Deze kun je vinden in de roze blokken links op de website. Met deze kaarten kunnen kinderen individueel werken. Dit kan thuis, maar ook als verdieping op de lessen in de klas. Om met het filosofische lesmateriaal in de klas te kunnen werken zijn er kaarten met gespreks- en werkvormen beschikbaar op de site. In het lesprogramma worden lessen aangeboden die gemaakt zijn met de kaarten uit de online kennisbank. In het vervolg van de handleiding wordt uitgelegd hoe de kennisbank en de lessen zijn opgebouwd en wat er nodig is bij het voorbereiden van de lessen.

2. Doelen

Het doel van de leerlijn is ten eerste om kinderen uitdagende en prikkelende onderwerpen aan te bieden waarover ze kunnen filosoferen. Door de keuze van de onderwerpen willen we kinderen laten kennismaken met het filosofische wetenschappelijke gedachtegoed en hen dit actief laten onderzoeken. Daarnaast wil de leerlijn didactische gespreks- en werkvormen aanbieden om in de groep met kinderen te kunnen filosoferen en om de gespreksvaardigheden die nuttig zijn bij het filosoferen te ontwikkelen.

3. Inhoud en opbouw van de leerlijn

De leerlijn is opgebouwd uit "kaarten". Kenniskaarten met filosofische inhoud, gespreksvormen en werkvormen. Hieronder voor elk een toelichting.

Kenniskaarten

De leerlijn filosofie begint met een les: "Inleiding in de filosofie". Daarna bestaat de leerlijn uit vier thema's: (a) ethiek, (b) metafysica, (c) politieke en sociale filosofie en (d) filosofische antropologie. De thema's kunnen door elkaar behandeld worden, maar binnen het thema zelf is er een vaste volgorde. Elk thema bestaat uit één overzichtskaart en vier onderwerpkaarten, waarbij de overzichtskaart één les omvat, de onderwerpkaarten bestaan uit twee lessen.

In de lessen komen steeds vier onderdelen terug:

- Uitleg: een uitleg over wat het onderwerp van de les is (bijvoorbeeld: wat is ethiek?)
- Onderzoek: waarbij actief met leerlingen naar vragen of stellingen m.b.t. het onderwerp wordt gekeken, met behulp van de *werk- en gespreksvormen*.
- Voorbeeld: naar aanleiding van een voorbeeld, bijvoorbeeld een filmpje, wordt het onderwerp verder uitgediept
- Verdieping: de verdieping is waar er extra diep op het onderwerp wordt ingegaan. Dit onderdeel is bedoeld voor de wat snellere leerling of de leerling die extra met filosofie aan de slag mag, en is in principe bedoeld voor individueel gebruik

Een overzichtskaart bestaat steeds uit uitleg, onderzoek en verdieping. Les 1 van een onderwerpkaart bestaat uit uitleg en onderzoek 1, les 2 van een onderwerpkaart bestaat uit uitleg, voorbeeld, onderzoek 2, verdieping. De indeling van een thema ziet er dus als volgt uit:

Thema Ethiek

Overzichtskaart

Les 1: uitleg, onderzoek, verdieping

Onderwerp 1: rechtvaardigheid

Les 1: uitleg, onderzoek 1

Les 2: uitleg, voorbeeld, onderzoek 2, verdieping

Onderwerp 2: Hoe word je gelukkig?

Les 1: uitleg, onderzoek 1

Les 2: uitleg, voorbeeld, onderzoek 2, verdieping

Onderwerp 3: Moraliteit

Les 1: uitleg, onderzoek 1

Les 2: uitleg, voorbeeld, onderzoek 2, verdieping

Onderwerp 4: Morele dilemma's

Les 1: uitleg, onderzoek 1

Les 2: uitleg, voorbeeld, onderzoek 2, verdieping

Bij elk onderwerp is er een handleiding voor de docent, deze vindt u onderaan de pagina in de Kinderkennisbank.

Tot slot bevat de leerlijn ook korte "uitleg-kaarten":

- Stromingen: hierop staat een (filosofische) stroming beschreven, zoals bijvoorbeeld het determinisme.
- Grote denkers: hier staat van een aantal grote denkers kort beschreven wie zij waren en wat zij hebben geschreven.
- Kernbegrippen: hier staan een aantal kernbegrippen kort uitgelegd, zoals bijvoorbeeld "moraal".

Deze kaarten dienen als naslagwerk en korte uitleg. In de kaarten bij de thema's zijn regelmatig links naar deze uitleg-kaarten opgenomen, waar u eventueel gebruik van kunt maken. Ook zijn deze kaarten geschikt voor individueel gebruik van de Kinderkennisbank.

Gespreksvormen

Naast de kenniskaarten zijn er didactische kaarten met gespreksvormen en werkvormen. Met gespreksvormen bedoelen we de manier waarop kinderen in de groep met elkaar in gesprek gaan over de filosofische inhoud. Als we het hebben over onderzoek doen, dan verwijzen we naar deze gespreksvormen. Het zijn: Dialoog, Discussie en Debat. De rol van de leerkracht is het organiseren en begeleiden van het onderzoek. Voor elke gespreksvorm is er een uitgebreide handleiding met uitleg en tips voor de begeleiding ervan.

Werkvormen

De werkvormen zijn bedoeld als ondersteuning van de gespreksvormen. Een deel van de werkvormen zorgt voor variatie in de gespreksvormen, een ander deel is bedoeld om specifieke gespreksvaardigheden te oefenen. Bij de dialoog horen bijvoorbeeld werkvormen om vragen stellen en doorvragen te oefenen, bij het debat zijn er oefeningen in het argumenteren en presenteren.

Een overzicht van de gespreksvormen, de werkvormen en de handleidingen vind u hier:

<http://kinderkennisbank.nl/docenten/>

4. Lesprogramma

De kaarten uit de kennisbank zijn bewerkt voor klassikaal gebruik. Een les bestaat steeds uit een combinatie van een kenniskaart, een gespreksvorm en een of meer werkvormen. Het is natuurlijk ook mogelijk om zelf extra werkvormen toe te voegen aan een les. Vanuit de power point presentaties worden vaak links gegeven naar filmpjes en ander ondersteunend materiaal. Per les is er een powerpoint presentatie beschikbaar

waarmee u de les aan de klas kunt geven. Bij deze presentatie hoort ook een lesbrief waarin de les stap voor stap staat uitgeschreven. Deze vindt u hier: <http://kinderkennisbank.nl/docenten/>

Boven aan elke lesbrief staat een overzicht van de voor die les gebruikte kaarten en de relevante handleidingen. Deze kunt u gebruiken bij de voorbereiding van de les. In het begin zal dit wat extra tijd vragen, maar naar mate de kinderen en uzelf vertrouwd raken met de gespreks- en werkvormen zal het voorbereiden zich vooral richten op de inhoud van het filosoferen. De handleidingen bij de kenniskaarten geven achtergrond en vragen bij de inhoud van de kaarten.